

СЕКЦІЯ 1 ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 330.341.1+334.005.35

Євтушенко В.А.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна***Сорін Б.В.***викладач кафедри маркетингу та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна***Бабошко А.І.***студентка економічного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СФЕРА СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено аналізу стану інноваційної активності українських підприємств та визначенню ступеню інноваційності національної економіки у світлі міжнародних індикаторів. Виявлено основні фактори, що гальмують інноваційний розвиток українських підприємств. Доведено взаємозумовленість інноваційної діяльності та соціальної відповідальності як антикризових засад сучасного сталого розвитку.

Ключові слова: антикризове управління, інноваційна діяльність, національна економіка, соціальна відповідальність, сталий розвиток.

Євтушенко В.А., Сорін Б.В., Бабошко А.І. ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СФЕРА СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ УКРАИНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Статья посвящена анализу состояния инновационной активности украинских предприятий и определению степени инновационности национальной экономики в свете международных индикаторов. Выявлены основные факторы, тормозящие инновационное развитие украинских предприятий. Доказана взаимообусловленность инновационной деятельности и социальной ответственности как антикризисных принципов современного устойчивого развития.

Ключевые слова: антикризисное управление, инновационная деятельность, национальная экономика, социальная ответственность, устойчивое развитие.

Yevtushenko V.A., Sorin B.V., Baboshko A.I. INNOVATION ACTIVITY AS A SPHERE OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF UKRAINIAN ENTERPRISES

The article is devoted to analysis of innovative activity of Ukrainian enterprises and determine the degree of innovation of the national economy in the light of international indicators. The basic factors that inhibit innovative development of Ukrainian enterprises. Proved interdependence of innovation and social responsibility as a crisis of the modern principles of sustainable development.

Keywords: crisis management, innovation, national economy, social responsibility, sustainable development.

Постановка проблеми. В умовах соціально ринкової трансформації економіки України, загальносвітової соціалізації бізнесу, інтеграційних процесів, розширення впливу транснаціональних корпорацій курс на сталий розвиток та соціальну відповідальність – об'єктивний пріоритет еволюції суспільства й економічної поведінки українських підприємств. Визначальною стратегією досягнення сталого економічного зростання сучасних суб'єктів господарювання є активізація інноваційної діяльності.

Світовий досвід багатьох розвинених країн свідчить, що відповідальні процеси розробки та впровадження радикальних інновацій і наявний розвиток інформаційно-комунікаційних і хмарних технологій, цифрової економіки та стартапів, біо- та нанотехнологій, плазмової та альтернативної енергетики тощо є запорукою потужності економічної системи та поліпшення рівня життя і добробуту нації. Соціальна відповідальність та інновації дозволяють будь-якому підприємству розвивати ресурсний потенціал, знижувати витрати й отримувати надприбутки, якнайкраще задовольняти потреби споживачів, про-

вадити ефективно антикризове управління, підвищувати конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виявленню проблем інноваційного розвитку та пошуків методів стимулювання інноваційної діяльності підприємств, у тому числі в Україні, присвячено праці О. Амоші, Л. Антонюк, В. Базилевича, О. Білоконя, К. Вергал, Н. Вітки, А. Гальчинського, В. Геєця, А. Гриценка, А. Даниленка, П. Дойля, М. Долішнього, І. Єгорова, С. Ілляшенка, М. Кизима, Ф. Котлера, О. Лапко, Е. Лібанової, О. Макарової, І. Одотюка, Г. Паулі, О. Помірчи, А. Поручника, В. Савчука, О. Семенюк, М. Рогози, П. Харіва, Т. Циганкової, К. Фрімена, Й. Шумпетера та багатьох інших науковців. Проте, ураховуючи цінність цих досліджень, зміни світової інноваційної парадигми та значне відставання вітчизняної економіки від науково-технічних здобутків людства, потребують термінового вдосконалення теорії та практики національного інноваційного процесу.

Незважаючи на деяку новітність сприйняття сталого розвитку крізь призму соціальної відпові-

дальності, останній присвячено роботи як закордонних вчених (Дж. Вайса, Д. Віндзора, Т. Доналдсона, А. Керол, Р. Каплан, Д. Нортон та ін.), так і вітчизняних науковців, зокрема, О. Буян, О. Березіної, Д. Баюри, В. Вороб'я, О. Ворони, Л. Грицини, І. Журовської, А. Колота, О. Новікової, О. Черних, В. Шаповал. Але взаємозв'язок і взаємозалежність інноваційної діяльності та соціальної відповідальності акцентуються вперше.

Мета статті полягає в обґрунтуванні взаємозумовленості інноваційної діяльності та соціальної відповідальності як антикризових засад сучасного сталого розвитку на основі аналізу стану інноваційної активності українських підприємств, характеристики ступеню інноваційності національної економіки у світлі міжнародних індикаторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реалізація інноваційних стратегій висуває особливі вимоги до промисловості, яка є найбільш активним чинником науково-технічного прогресу, інноваційного розвитку і розширеного відтворення в цілому.

За даними Державної служби статистики України [1; 2, с. 164–165; 3, с. 117], за період 2000–2014 рр. питома вага підприємств, що впроваджують інновації, невпинно зменшується (14,8% у 2000 р. проти 12,1% у 2014 р., протягом 2013–2014 рр зменшення спостерігалось з 13,6% до 12,1%). Динаміку за період 2007–2014 рр. наведено на рис. 1. Кількість застосування нових маловідходних і ресурсозберігаючих технологічних процесів за останні 15 років залишилась майже на тому ж рівні (430 процесів у 2000 р. та 447 – у 2014 р.).

За цей же період на українських підприємствах рівень виробництва інноваційних видів продукції скоротився майже втричі – з 15 323 найменувань у 2000 р. до 3 661 у 2014 р., а питома вага інноваційної в загальному обсязі реалізованої промислової продукції поменшала у п'ять разів: відповідно, з 9,4% (2000 р.) до 2,5% (2014 р.) [3, с. 117].

Аналіз кількості українських підприємств, які реалізовували інноваційну продукцію за межі України (рис. 2), свідчить, що інноваційна продукція займає менше половини обсягу всієї продукції, а співвідношення кількості придбання та передачі новітніх технологій у 2007–2014 рр. є негативним для України більше ніж у 15 разів (рис. 3). В останні роки відбулося зменшення й кількості технологій, які придбаються, що надалі стримує розвиток і не стимулює використання новітніх способів та підходів до господарювання.

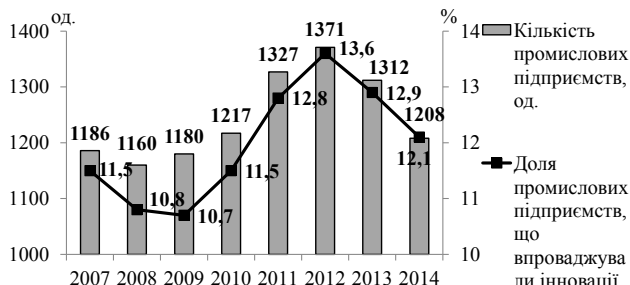

Рис. 1. Кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, та їхня питома вага у загальній кількості підприємств за період 2007–2014 рр. Розроблено за джерелами [1; 2]

У 2014 р. для здійснення інновацій 1 206 національних підприємств витратили 7,7 млрд. грн. [4], понад дві третини яких – на придбання машин,

обладнання та програмного забезпечення, 15,9% – на здійснення науково-дослідних розробок (далі – НДР) власними силами, 6,9% – на придбання результатів НДР у інших підприємств (організацій), 0,6% – на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) та 10,1% – на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій (рис. 4).

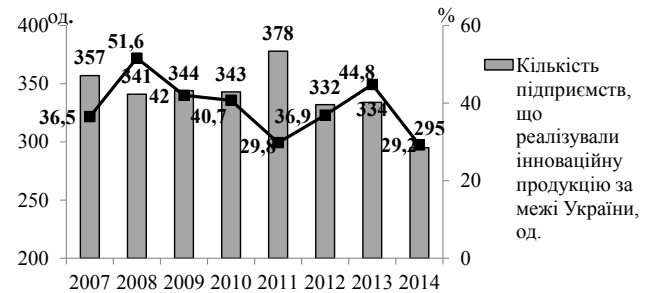

Рис. 2. Кількість підприємств, що реалізували інноваційну продукцію за межі України, та її частка в загальному обсязі реалізованої інноваційної продукції за період 2007–2014 рр.

Розроблено за джерелами [1; 2]

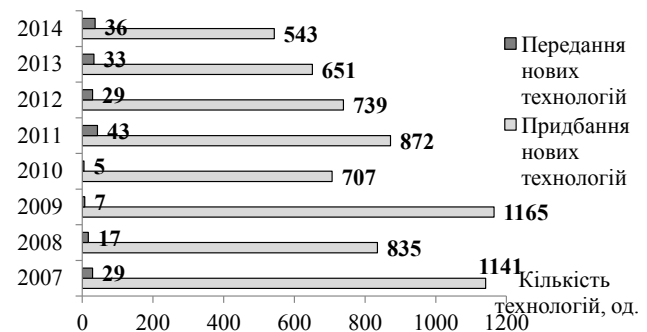

Рис. 3. Кількість придбаних та переданих нових технологій в Україні та за її межами за період 2007–2014 рр., одиниць

Розроблено за джерелами [1; 2; 4]

Така частка (66,5% своїх витрат на інновації підприємства спрямовують для придбання машин, обладнання та програмного забезпечення) негативно впливає на розробку власних інновацій та їх здійснення, тобто більшість підприємств просто купують машини, обладнання, програмне забезпечення, не розвиваючи дослідницьку діяльність та не створюючи інновації самостійно.

У 2014 р. лише 32,3% українських підприємств упровадили нові технологічні процеси, а 67,7% підприємств упровадили виробництво інноваційних видів продукції [4].

Аналіз інноваційної активності національних промислових підприємств вкотре підтвердив, що стан України в галузі інновацій є далеко не лідируючим на глобальному рівні, і на це вказують відомі світові рейтинги.

У сучасному світі показники інноваційної діяльності стають вирішальними у визначенні економічного рівня та науково-технічного потенціалу держави. Головними міжнародними рейтингами з інноваційності на сьогодні є: Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index) [5], топ-50 най-

більш інноваційних країн світу (The Most innovative countries, Bloomberg) [6], Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [7], Європейське інноваційне табло (Innovation Union Scoreboard), топ-50 найбільш інноваційних компаній світу (The most innovative companies, BCG).

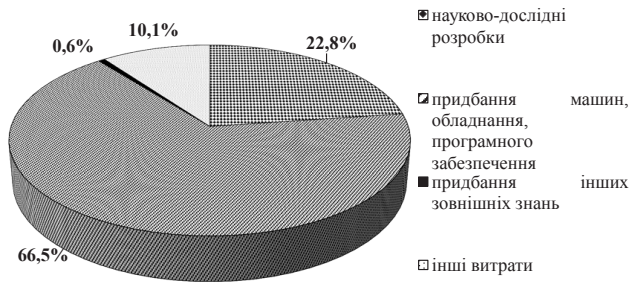

Рис. 4. Розподіл обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності серед українських підприємств у 2014 році, %

Розроблено за джерелами [1; 2; 4]

Відповідно до Глобального інноваційного індексу (GII – Global Innovation Index), що складається міжнародної бізнес-школою Insead, Університетом Корнелла та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, з урахуванням 79 показників у 2015 р. наша країна зайняла 64-е місце серед 141 країни світу [5, с. 15–21]. У 2015 р. Україна піднялася за такими показниками, як: людський капітал і дослідження (11-та позиція), працівники розумової праці (13-та позиція), бізнес-середовище (30-та позиція), нематеріальні активи (30-та позиція), освіта (33-тя позиція). І, незважаючи на те що в цілому за останні п'ять років кількість балів, отриманих Україною, зростає (рис. 5), ми маємо значне погіршення позицій, яке спостерігалось за такими показниками, як політичне середовище (26-та позиція), загальна інфраструктура (17-та позиція), онлайн-творчість (9-та позиція), рівень інноваційності є далеким від розвинутих країн і є нижчим, ніж у Панами (62-е місце) та Сербії (63-є місце) [5, с. 7–8, 15–21].

Рис. 5. Динаміка рейтингу України у Global Innovation Index, 2011–2015 рр.

Розроблено за джерелом [5]

Відповідно до іншого міжнародного інноваційного індексу – найбільш інноваційних країн світу (The Most innovative countries – MIC) [6], – який на початку кожного року складається виданням Bloomberg серед 50 найбільш інноваційних економік, у 2016 р. ми зайняли 41-е місце серед 50 найбільш інноваційних країн, опустившись при цьому на вісім пунктів у порівнянні з попереднім роком (рис. 6).

Головною перевагою для України за версією Bloomberg є рівень освіти і концентрація вчених у країні (tertiary efficiency) – п'ята позиція у світі. Невисокі показники Україна демонструє у номінаціях «кількість високотехнологічних компаній (high-techdensity)» – 36-е місце та «патентна активність» – 28-е місце. За іншими складовими ми увійшли в останню десятку: «концентрація R&D» – 41-е місце, концентрація наукового персоналу (researcher concentration) – 45-е місце, «додана вартість виробництва» – 46-е місце, а найгірший показник: «продуктивність на душу населення» – 50-е місце (останнє місце рейтингу).

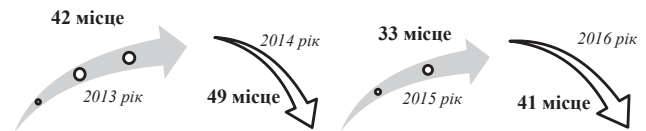

Рис. 6. Динаміка рейтингу України у Most innovative countries (Bloomberg), 2013–2016 рр.

Розроблено за джерелом [6]

Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index – GCI) [7] – це щорічне міжнародне дослідження і супроводжуючий його рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності, що розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму (World Economic Forum). Інноваційний потенціал за версією GCI включає вісім показників: продуктивність інновацій; якість науково-дослідних інститутів; витрати компаній на інноваційні дослідження; співпраця між університетами та промисловістю; державні закупівлі високотехнологічної продукції; кількість вчених та інженерів; кількість патентів; захист інтелектуальної власності [7, с. 3–5]. Рейтинги України за показниками інноваційних складових Індексу глобальної конкурентоспроможності серед інших країн світу, як правило, коливаються від середніх до найгірших (табл. 1).

У 2015–2016 рр. у GCI-рейтингу Україна зайняла 79-е місце, що на три пункти гірше попереднього року, але найкращі позиції України спостерігаються саме у блоці «Інноваційний потенціал»: наявність наукових і інженерних кадрів (29-е місце), якість науково-дослідних установ (43-є), кількість патентів на винаходи (50-є). Крім того, пов'язаний з інноваційним блоком освітній блок також є лідируючим для України, зокрема щодо отримання вищої освіти і професійної підготовки ми займаємо 34-е місце [7, с. 5–14].

**Таблиця 1
Рейтинг України за показниками інноваційних складових GCI серед інших країн світу**

Показник	Рейтинг	
	2013–2014 рр. (серед 148 країн)	2014–2015 рр. (серед 144 країн)
Інституції	137 (3,0 бали)	130 (3,0 бали)
Інфраструктура	68 (4,1 бали)	68 (4,2 бали)
Технологічна готовність	94 (3,3 бали)	85 (3,5 бали)
Інновації	93 (3,0 бали)	81 (3,2 бали)
Вища освіта та професійна підготовка	43 (4,8 бали)	40 (4,9 бали)

Розроблено за джерелом [7, с. 5–8]

Таким чином, українські підприємства не в повному складі та в замалій мірі використовують

можливості сучасного інноваційного розвитку, а тому не мають конкурентних переваг на світових ринках продукції, послуг, капіталів і технологій.

Подолання ситуації, що склалася, потребує, на думку багатьох дослідників [8, с. 220–230; 9, с. 141–142; 10], насамперед збільшення фінансування інноваційної діяльності українських підприємств, адже у кризових умовах відсутність достатнього фінансування є однією з найважливіших проблем, що перешкоджають розвитку інновацій, і основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств (рис. 7): 85,0% загального обсягу витрат на інновації проти 40–50% в інноваційних країнах [8, с. 214].

Вирішити проблему недостатнього фінансування було б можливо за рахунок поєднання зусиль держави та окремого підприємства [8, с. 228–230; 10], як це здійснюється у провідних країнах світу, де науково-технічна діяльність на 21–34% (в Україні у 2014 р. – 4,5% (рис. 7) фінансується з урядових коштів [8, с. 214]. Проте за останні вісім років ситуація з державним фінансуванням інноваційної діяльності хоча і постійно змінювалась (рис. 8), є занадто малою, а зростання у 2014 р. в основному зумовлене, як відомо, інфляційними коливаннями.

Слід зазначити, що ще з 1999 р. (в Україні було взято курс на інвестиційно-інноваційну модель розвитку) урядом приймається безліч постанов, стратегій та державних програм, спрямованих на підвищення інноваційної активності, однак більшість з них у реальній економіці так і залишились нерелізованими.

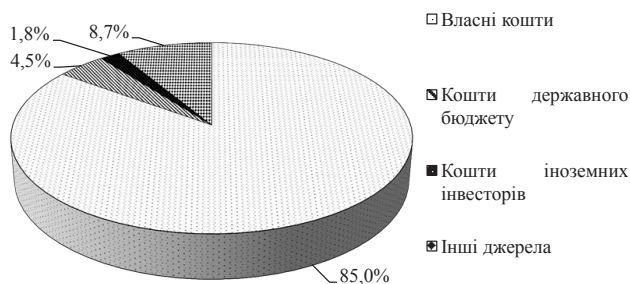

Рис. 7. Джерела фінансування інноваційної діяльності українських підприємств у 2014 р., %

Розроблено за джерелами [1; 4]

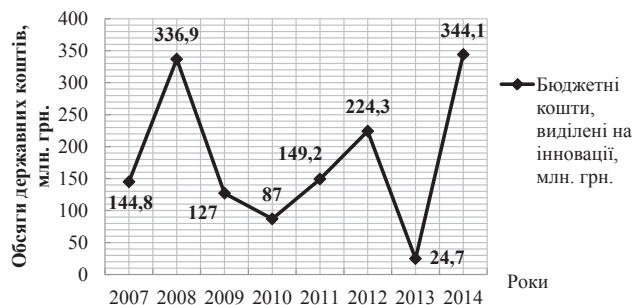

Рис. 8. Динаміка обсягів державних коштів для фінансування інноваційної діяльності за період 2007–2014 рр., млн. грн.

Розроблено за джерелами [1; 4]

Навіть у програмі розвитку України «Стратегія реформ-2020» [11], презентованій 25 вересня 2014 р., серед 62 реформ та 21 ключових показників як індикаторів успіху інноваційної складової не визнана пріоритетною для нашої держави (за виключенням показника зростання позиції України у Глобальному індексі конкурентоспроможності).

На основі проведеного аналізу та дослідження думок вітчизняних учених щодо причин стримування інноваційного розвитку українських підприємств можна виділити п'ять груп факторів: фінансові, інформаційні, ринкові, інституційні, інфраструктурні (табл. 2).

Ураховуючи вищевикладене, українським підприємствам, на нашу думку, слід самостійно формувати власний інноваційний процес, приймаючи на себе відповідальність перед суспільством за превентивний антикризовий розвиток і зростання конкурентоспроможності на мікрорівні та за сталий розвиток національної економіки.

У попередніх дослідженнях [13–15] було доведено, що нова модель національної економіки вимагає не тільки від держави, міжнародних співтовариств, представників громадянського суспільства, а й від лідерів бізнесу, окремих індивідів, профспілок і НКО, чиновників усіх рівнів, освітніх установ і науково-дослідних організацій об'єднати зусилля з формування загального майбутнього на основі стійкої соціально відповідальної моделі зростання. Соціальна відповідальність розуміється нами як економічна, екологічна, соціальна, етична відпові-

Таблиця 2

Типологізація факторів, що гальмують інноваційний розвиток українських підприємств

№	Категорія факторів	Причини стримування інноваційного розвитку
1	фінансові	відсутність коштів у межах окремого підприємства; відсутність фінансування за межами підприємства; відсутність венчурного фінансування; обмежений обсяг фінансування наукової діяльності з державного бюджету; занадто високі витрати на інноваційну діяльність
2	інформаційні	відсутність інформації про технології та про ринки; відсутність кваліфікованого персоналу; неналежний рівень організації інформаційного забезпечення, що перешкоджає розвитку науково-дослідної діяльності
3	ринкові	домінування на ринку певних груп підприємств, що монополізували традиційні галузі; незначний попит на інноваційні продукти та послуги; труднощі знаходження інвестиційних та інституційних партнерів інноваційної діяльності; нерозвиненість процесів комерціалізації інновацій; суспільна модель «надлишкового» споживання; відсутній попит на інновації з боку як виробників, так й організаційних споживачів (інноваційна бездіяльність)
4	інституційні	недосконалість інституційно-правових механізмів для забезпечення формування ефективної системи органів публічного управління; несформованість економічних стимулів щодо залучення інвестиційних ресурсів в інноваційні процеси; недосконалість інституційного забезпечення трансферу технологій; несформованість інноваційної промислової політики та політики імпортозаміщення
5	інфраструктурні	нерозвиненість інноваційної інфраструктури: технопарків, технополісів, високотехнологічних інноваційних підприємств, технокластерів, венчурних фондів, центрів трансферу технологій та ін.; відсутність технологічної кооперації в інноваційній сфері

Розроблено за джерелами [2; 3, с. 117–118; 4; 8–12]

дальність господарюючих суб'єктів за вплив їхньої діяльності на суспільство, навколишнє природне середовище, задоволення потреб різних зацікавлених сторін з метою створення умов для сталого розвитку [13, с. 10–12]. Саме дотримання принципів і впровадження інституційних форм соціальної відповідальності (рис. 9) з метою сталого розвитку є дієвим засобом превентивного антикризового менеджменту та сучасним механізмом зростання конкурентоспроможності будь-якої організації на нинішньому етапі розвитку людської цивілізації.

Сучасне розуміння економічного змісту категорії «інновація» полягає у синергетичному зрощенні товарних і процесних, організаційних і маркетингових інновацій. Ще Й. Шумпетер, який увів поняття «економічна інновація» у науковий обіг, і К. Фрімен пропонували розрізняти «нововведення-продукти та нововведення-процеси». За новою методологією Державної служби статистики України [2, с. 251–252] розрізняють чотири типи інновацій: продуктові, процесові, маркетингові й організаційні. Крім упровадження технологічних інновацій (продуктові, процесові), підприємства можуть бути активними в організаційних і/або маркетингових інноваціях, які підтримують продуктові й процесові інновації, підвищують якість і ефективність роботи підприємства та поліпшують обмін інформацією й використання нових знань і технологій, а також можуть впливати на продуктивність підприємства, вихід на нові ринки або сегменти ринку та розроблення нових способів просування продукції.

Сьогодні «інновація» – це кінцевий результат упровадження нововведення з метою отримання економічного, соціального, техніко-технологічного, організаційного, управлінського, юридичного, екологічного, кадрового або іншого виду ефекту. Ці види інновацій у сучасній господарській практиці тісно переплітаються між собою, приносять економічний ефект і не можуть розглядатися окремо.

Організаційна інновація є впровадженням нового організаційного методу в діяльності підприємства (організації), в організації робочих місць або зовнішніх зв'язків [2, с. 251–252]. Утім, обстеження інноваційної діяльності в економіці України [12] показало, що за період 2012–2014 рр. лише 32,2% українських підприємств впроваджували організаційні інновації.

В умовах наростаючих глобальних ризиків, рецесійної економіки, турбулентного конкурентного середовища соціальна відповідальність є основою сучасного організаційно-інноваційного процесу вдосконалення корпоративного управління [14, с. 212–215]. При цьому соціально відповідальна організаційна інновація як розвиток основного бізнесу має на увазі впровадження нових для підприємства бізнес-процесів, а згодом вже технологічні та товарні інновації як такі стають найважливішим об'єктом соціальної відповідальності. Спочатку інноваційні соціально відповідальні бізнес-ідеї вирішують гострі соціальні та екологічні проблеми, а згодом ефект від таких соціальних інвестицій виражається в таких конкретних показниках, як зростання продажів і продуктивності праці, зниження витрат і відповідних ризиків і т. ін., що стимулює інноваційну активність. Особливого значення інноваційна стратегія інклюзивної соціальної

відповідальності набуває в період економічної кризи, пред'являючи підвищені вимоги до науково-технологічного рівня підприємств та їх управлінських компетенцій, і потребує зворотного механізму систематичного впровадження інших видів інновацій (товарних, процесних, маркетингових, кадрових) у бізнес-процеси з метою дотримання принципів соціальної відповідальності в ході відповідного організаційного навчання [13–14].

З іншого боку, привертає увагу той факт, що національні організації є дещо безвідповідальними щодо нарощування інноваційної активності. Так, обстеження інноваційної діяльності українських підприємств з причин, що перешкоджали здійсненню інновацій протягом 2012–2014 рр. [12], показало наступне: у 82,2% (!) респондентів немає вагомих причин здійснювати інновації(!), у тому числі: через низький попит на інновації на ринку – 6,0%, через дуже низьку конкуренцію підприємства на ринку – 3,0%, відсутність хороших ідей або можливостей для інновацій – 7,4%, а щодо так званих «вагомих» чинників, що перешкодили можливому впровадженню інновацій, названо: 4,3% – занадто велика конкуренція на ринку, 2,1% – невизначений попит на інноваційні ідеї, 1,9% – відсутність партнерів по співпраці, 1,7% – відсутність кваліфікованих працівників у рамках підприємства. І це при тому, що при теперішній екстенсивній економічній моделі (не лише національній, а й глобальній) бізнес базується на єдиній ключовій компетенції – збільшенні ефективності в умовах обмежених ресурсів за рахунок зниження витрат та економії на масштабі [15, с. 230]. У наявності критичне нерозуміння вітчизняними підприємствами, що за відсутності радикальних інновацій інвестиції створюють лише короткострокові прибутки. А бізнес, перебуваючи у пошуках зростаючої врожайності та продуктивності, буде й надалі нещадно експлуатувати ресурси, у першу чергу найбільш дефіцитні природні і людські.

Крім того, наведені дані з причин, стримуючих інноваційну діяльність українських підприємств, свідчать про нестачу в Україні кваліфікованого управлінського персоналу. Тому у національному суспільно-

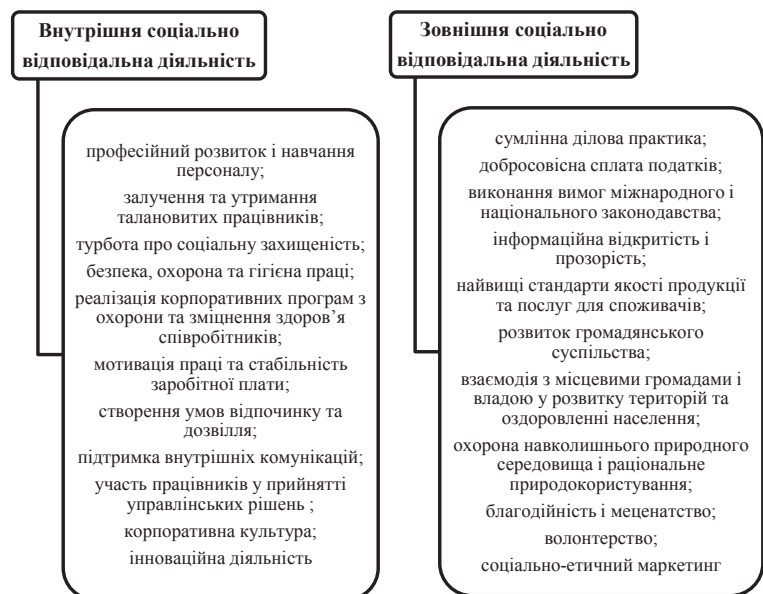

Рис. 9. Внутрішні та зовнішні інституційні форми соціальної відповідальності

Розроблено за джерелами [13–15]

економічному просторі на разі мова повинна йти про підготовку нових кадрів – інноваційних, соціально відповідальних, що принципово буде відрізняти їх від традиційних менеджерів, націлених на техногенні, ресурсовитратні, олігархічні і, як показує світова практика, у результаті неефективні бізнес-моделі. У цих умовах нами рекомендується навчати економістів і менеджерів не тільки соціально відповідальним методам ведення бізнесу, а й ефективним інноваційним бізнес-моделям, наприклад, концепції «синьої економіки» (засновник моделі Г. Паулі – економіст, підприємець, член Римського клубу) – економіці нетрадиційних високих і швидких, простих і дешевих ресурсозберігаючих ефективних інновацій [15].

Висновки. Загальноекономічні та суспільно-політичні кризові проблеми та фактори гальмування інноваційного розвитку українських підприємств унеможливають сталий розвиток країни, побудову інформаційного суспільства й економіки знань та конкурентоспроможність вітчизняних підприємств на міжнародному ринку. Але, як наголошено агенцією Bloomberg, «...поява у будь-якому місці списку інноваційного топ-50 має дати економіці привід для радощів, оскільки це може означати поштовх для більш довгострокової перспективи зростання» [6], що підтверджує: Україна має чималий інноваційний потенціал, який недостатньо використовується.

Представлена взаємозумовленість інноваційної діяльності та соціально відповідальності як антикризових засад сучасного сталого розвитку суб'єктів господарювання соціально відповідальна організаційна інновація – технологічні та товарні інновації – організаційний інноваційний розвиток та прийняття українськими підприємствами відповідальності за власну інноваційну активність дозволять отримати синергетичний ефект у вигляді: покращання іміджу і зміцнення репутації українських підприємств, формування позитивного сприйняття бренду, покращання якості продукції та послуг, залучення нових клієнтів і збільшення кількості споживачів, захоплення нових ніш на ринку і збільшення обсягів збуту, зростання обсягів продажу і рентабельності, високий рівень продуктивності праці та збереження кадрів, вищий рівень задоволеності і моральне стимулювання працівників, налагодження зв'язків із регуляторними органами, постачальниками та неприбутковими організаціями, формування доброго ставлення і налагодження міцних партнерських стосунків з громадами, можливість реального соціального впливу на вирішення соціально-економічних питань, захист навколишнього природного середовища і ресурсозбереження тощо.

Саме Україна, де глобальні кризи показують свої руйнівні ознаки найбільш потужно (стійке зниження ВВП, падіння промислового виробництва, нестійкість сільськогосподарського виробництва та будівництва, стрімке зростання державних боргових зобов'язань, нерозвиненість малого та середнього підприємництва, системна корупція, зростання соціальних проблем і т.ін.), потребує нової моделі економічного розвитку, заснованої на соціальній відповідальності та інноваційності.

Розробка соціально відповідальних інноваційних стратегій для національного господарства та вітчизняних підприємств є нагальним напрямом подальших наукових досліджень. Ураховуючи, що в інноваційній сфері економіка України значно відстала (до 40 років) від провідних технологічних країн – США, Японії, Південної Кореї [3], прискорений випереджаючий інноваційний розвиток українських підприємств має стати відповідальним пріоритетом державних промислової, науково-технічної та інвестиційної політик.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Наукова та інноваційна діяльність (1990–2014 pp.). Економічна статистика. Наука, технології та інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник / Відп. за випуск О.О. Кармазіна. – К.: Державна служба статистики України, 2015. – 255 с.
3. Сорін Б.В. Необхідність випереджаючого інноваційного розвитку українських підприємств / Б.В. Сорін // Матеріали VI МНПК «Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі» (Дніпропетровськ, 24–25 грудня 2015 р.). – Дніпропетровськ: ДВНЗ ПДАБА, 2015. – С. 116–118.
4. Білоконь О.І. Інноваційна діяльність промислових підприємств у 2014 році / О.І. Білоконь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
5. The Global Innovation Index 2015: Effective Innovation Policies for Development / by the World Intellectual Property Organization. – Switzerland, Geneva, 2015. – 453 p.
6. Mostinnovative: countries / Rankings – 2016 // Bloomberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bloomberg.com/news/articles>.
7. The Global Competitiveness Report 2015–2016 / Ed. K. Schwab // World Economic Forum. – Geneva, 2015. – 385 p.
8. Інноваційна Україна 2020: національна доповідь / За заг. ред. В.М. Геєця [та ін.]; НАН України. – К., 2015. – 336 с.
9. Семенюк О.М. Необхідність формування інноваційної стратегії розвитку промислових підприємств / О.М. Семенюк // Економічний форум. – 2013. – № 3. – С. 139–144.
10. Щодо першочергових заходів з активізації інноваційної діяльності в Україні. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/654/>.
11. Стратегія реформ-2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news>.
12. Білоконь О.І. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2012–2014 років (за міжнародною методологією) / О.І. Білоконь [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Євтушенко В.А. Інклюзивна соціальна відповідальність у превентивному антикризовому менеджменті / В.А. Євтушенко // Економічна криза: фактори, моделі та механізми подолання: [кол. монографія]; за ред. С.А. Ткаченка, М.С. Пашкевич. – Д.: НГУ, 2015. – 179 с.
14. Євтушенко В.А. Социальная ответственность как инновационная антикризисная глобальная стратегия развития / В.А. Євтушенко // МНПК «Глобальна економічна динаміка як фактор напруги соціально-політичних процесів: цикли, криза і конфлікти» (Афіни, 23–30 жовтня, 2014 р.). – Афіни: ЄСАМН, К.: УМО, 2014. – С. 212–215.
15. Yevtushenko V. Concept of blue economy in preparing social lyres possible professionals / V. Yevtushenko // CanadianJournalofScience, EducationandCulture. – Toronto. – 2014. – № 2. – С. 229 – 236.